Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאַנן מאַן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראַציאָנס-טערמין בעגינט מיט דעם עמפפאַנגע דעם ערסטען בלאַטטעס.

דיא רעדאַקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואַיטצנער בולוואַר נומ' 29
וואָהין מאַן אויך דיא פרענומעראַציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

דיעזעס בלאַטט ערשיינט
דריימאַל וועכענטליך
מאָנטאַג, מיטטוואָך אונד פרייטאַג
אונד קאָסטעט
פיר עסטרייך-אונגאַרן
גאַנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האַלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פירס אויסלאַנד
גאַנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האַלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר' 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 61, פינפצעהנטער יאהרגאַנג — פעסט, פרייטאַג יח אייר התרמ"ג. — Pest, den 25 Mai 1883.

רעטשקי-באַנדי אונד מאָקרי.

וויר האבען ווידער צוויא גראָססען, מיט דענען וויר אונזערע לעזער בעקאַננטמאַכען וואָללען, רעטשקי-באַנדי אונד מאָקרי זינד דיא נאַמען צווייער פאַנדורען-קאָממיססערע. דען ערסטען קעננען דיא לעזער פאָן טיסאַ-עסלאַר הער; דער צווייטע, איזט אויס שאַיאָ-סענט-פּעטער אונד איזט איין ווירדיגער קאָללעגע יענעס עסלאַרער קאָממיססערס. פאָר יאַהרען האבען וויר ניכט דאַראַן געדאַכט, דאס וויר אין אונזערער יידישען צייטונג איבער דיעזע צוויא בויערן איינען לייט-אַרטיקעל שרייבען ווערדען. אבער דיעזע מעננער ווערדען אויך איינמאַל, זאָוואָהל אין דער יידישען געשיכטע, וויא אויך אין דער אונגאַרישען יוסטיץ-געשיכטע פערצייכנעט שטעהען.

רעטשקי-באַנדי האט זא אונטער אונס יודען עטוואס ענטדעקט, וואָפאָן אונזערע אהנען גאר קיינע אהנונג האַטטען. ער האטטע דען עלטערן זאָהן דעם טיסאַ-עסלאַרער „שמש" ליעבעפאַלל אין זיין הויז געבראַכט אונד אין זיינעם געהירן דיא פאַנטאַזיע איינגעקאָכט, דאס ער געזעהען, וויא דיא „שוחטים" דיא עסטער שאָלימאָשי נאַקט ענטקליידעט, דאַנן רעגעלרעכט אבגעשלאַכטעט אונד איהר בלוט אין איינעם געפעססע איינגעפאַנגען. אהנע דיעזע האהערע איינגעבונג דעם גראָססען פאַנדורען-קאָממיססערס רעטשקי-באַנדי ווערע דער יונגע מאָריץ שאַרף ניע אויף דיעזע גראַסאַרטיגע ענטדעקונג געקאָממען. — אויך דיא איבריגען וועגען דיעזער בלוט-בעשולדיגונג פערהאַפטעטען יודען ווארדען פאָן דעם פאַנדורען-קאָממיססער אויף דאס ליעבעפאָללסטע בעהאַנדעלט. דאס עס זא רעטשקי-באַנדי זעלבער געזאַגט, דאס ער דיא פערהאַפטעטען ניכט געפאָלטערט, דאס ער זא ניכט צום פּיעלען וואַססער-טרינקען נאָטהיגטע, ער האבע איהנען נאָך גוטען וויין אַנגעבאָטען, אונד דאס ער קיינען יודען פאָר דען וואַגען געשפּאַננט, זאָנדערן דעם יודען עהער דען בעסטען וועיכען זיטץ אויף דעם וואַגען איינגערייםט. ווער ווירד איינעם זאָלכען עהרענווערטהען פאַנדורען-קאָממיססער ניכט גלויבען? איזט ער דאָך איין געריכטס-בעאַמטער — אונד וויא דאַרף איין זאָלכער נאָך דעם נייען פרייען אונגאַרישען געזעטצע פאָלטערן? דיא פאָלטער איזט זא לענגסט אבגעשאַפט אונד אויף דאס שטרענגסטע פערבאָטען. דיא אונגאַרישען פאַנדורען-קאָממיססערע זינד דיא ליעבענסווירדיגסטען מענשען אויף דער וועלט; אונד וויא קאַנן מאַן דיעזען גאר צומוטהען, דאס זיא געגען איינען פערהאַפטעטען אין ראָהער וויזע פערפאַהרען? האט מאַן דענן אין אונגאַרן יע איינען פאַנדורען-קאָממיססער געזעהען, דער איינען אונזאַנפט אַנגעפאַקט? — דער לאָבליכע נירעדיהאַזער געריכטס-האָף וואר אויך דעם רעטשקי-באַנדי דאַפיר דאַנקבאַר, דאס ער דורך זיינע זאַנפטמיטהיגקייט אונד ליעבענסווירדיגקייט פאָן דעם יונגען מאָריץ שאַרף דיא וואַהרהייט הערויסגעבראַכט — דענן דיא גאַנצע בלוט-בעשולדיגונג שטיטצט זיך זא נור אויף דיא פרייווילליגע אויססאַגע דיעזעס פאָן ניעמאַנדעם בעאיינפלוססטען מאָריץ שאַרף. יעדער פראָממע, גלויביגע אונד עהרליכע מענש דאַרף דא גאָטט בעהיטע ניכט אַן געוואַלט אונד צוואַנג דענקען, דא דאָך נירגענדס אין אונגאַרן געגען פערדעכטיגטע אונד פערהאַפטעטע מיט ראָההייט אָדער גאר גרויזאַמקייט פערפאַהרען ווירד.

אונד זיעהע! טראָטצדעם דיא ליעבענסווירדיגקייט דער אונגאַרישען פאַנדורען זא וועלטבעקאַננט געוואָרדען איזט — איזט עס אין שאַיאָ-סענט-פּעטער דאָך יעמאַנדעם איינגעפאַללען, דען דאָרטיגען עהרענווערטהען קאָממיססער מאָקרי צו בעשולדיגען, דאס ער איינען בויערן-יונגען, וועלכער איינעם דיעבשטאַהלעס פערדעכטיג וואר, פאָר לויטער „ליעבענס-ווירדיגקייט" ביים פערהאָרע געטאָדטעט האבע! —

דיא זאַכע וואר נעמליך זא: דעם באַרשאָדער גרונד-בעזיטצער קיסעלי ווארדען זיעבען שאַפע געשטאָהלען. צום גליקע האט נאָך ניעמאַנד אויסגעשפּרענגט, דאס יודען שאַפ-בלוט ברויכען, אונד זא ווארדע איין 17-יעהריגער בויערן-בורשע, נאַמענס פאַלי, דעם דיעבשטאַהלס פערדעכטיגט. קיסעלי האטטע דיא עהרע, איינען זאָהן צום שטוהלריכטער צו האבען; איין שטוהלריכטער איזט אבער איין אללגעוואַלטיגער מענש, אונד דא מוססטע דער פאַנדורען-קאָממיססער אללעס אַנווענדען, אום דעם פאַטער דעס שטוהלריכטערס דיא פערשוואונדענען שאַפע הערביי צו שאַפפען. מאָקרי בראַכטע דען פערדעכטיגען פאַלי אין זיינען פערהאָר-זאַאל, דער איי-גענטליך איין שוויינע-שטאַלל איזט, אונד וויל ער דעם קאָממיססער דיא געפעלליגקייט ניכט ערוויעזען וואָללטע, זיך זעלבסט פיר איינען שאַפ-דיעב צו ערקלערען, ווארדע ער פאָן מאָקרי געאָהרפייגט, אַן דען האאַרען געריססען, אין דען קאָפף געשלאַגען — אונד אַלס אויך דיעס ליעבענסווירדיגע פערהאָר דען יונגען בורשען ניכט צום געשטענדניססע בראַכטע, פריגעלטע איהן מאָקרי דורך אונד הענגטע איהן אויף.

מאָקרי גינג דאַנן אין דאס נעכסטע דאָרף, קיממערטע זיך דא ניכט אום דען געהענגטען, אונד אַלס ער צוריקקאַם, וואונדערטע ער זיך דאַריבער, דאס פאַלי דורך דאס זאַנפטע הענגען ערווירגט ווארדע, אונד גאר טאָדט וואר!

דער עהרענווערטהע מאָקרי איזט דאָך קיין מערדער — אונד זא מוססטע זיך פאַלי זעלבסט ערמאָרדעט האבען; פרייליך, האט עס זא דיא איינציגע פריא דעם מאָקרי מיט האַלבסט איינעם מונדע געזאַגט, דאס פאַלי איינען זעלבסט-מאָרד בעגאַנגען אונד זיך זעלבער אויפגעהענגט האט. אונד ווער ווירד דער עהרענווערטהען פריא דעם עהרענווערטהען קאָממיססערס קיינען גלויבען שענקען? — פאַלי איזט נון געשטאָרבען, אונד מאַן האט איהן אָהנע בעזיכטיגונג זיינער לייכע בעגראַבען, וואס אויך גאַנץ נאַטירליך איזט. —

מערקווירדיגערווייזע איזט עס דער מוטטער דעם אונגליקליכען פאַלי איינגעפאַללען, דאס מאָקרי אונד זיין ווייב דאָך ניכט דיא וואַהרהייט געזאַגט — אונד זיא האטטע גאר דען מוטה, דען גראָססען מאָקרי ביים געריכטע צו פערקלאַגען, דאס ער דער איינציגע מערדער איהרעס זאָהנעס זייא! עס ענטוויקעלטע זיך דא איין לאַנגעס פערהאָר — אונד דא בעקאַמען אויך 12 אַנדערע צייגען דען מוטה, אויסצוזאַגען, דאס זיא פאָן הערן מאָקרי עבענפאַללס אויף זאָלך ליעבענסווירדיגע וויזע אים שטאַללע בעהאַנדעלט ווארדען. איינער זאַגטע: מאָקרי האבע איהן איינמאַל וועגען איינעס פערדאַכטעס מיט איינער אייזערנען שטאַנגע זאָלאַנגע געפּריגעלט, ביז ער פאָר קוואַל זיך „פעראונרייניגט". דאַנן האבע איהן מאָקרי צור ערדע געוואָרפען אונד זיין געזיכט ווידערהאָלט אין דען „אונראַטה" געדריקט.

מאַן האט פאַלי'ס לייכע אויסגעגראַבען, האט זיא סעצירט אונד אונטערזוכט, אונד דיא ערצטע ערקלערטען, דאס דער טאָד אין פאָלגע דער פאָלטער איינגעטרעטען.

דיא זאַכע געלאַנגטע צור שלוספערהאַנדלונג פאָר דעם מישקאָלצער געריכטסהאָף — אונד דער עהרענווערטהע מאָקרי ווארדע פריי געשפּראָכען. דיא איבריגען, וועלכע עס וואַגטען, געגען איהן עטוואס אויסצוזאַגען, ווארדען אַלס אונגלייביגע (אפיקורסים) אונד אַלס ניעדערטרעכטיגע פערלייםדער ערקלערט.

דאָך דער שטאַאַטס-אַנוואַלט וואר זעלבער אין אונגלייביגער: ער גלייבטע ניכט איינמאַל אַן דיא גערעכטיגקייט אונד אונפעהלבאַרקייט דעם מישקאָלצער געריכטסהאָפעס — אונד אפּפּעללירטע אַן דיא קאָניגליכע טאַפעל. דיעזע האט דען מאָקרי צו איינער 2-מאָנאַטליכען געפענגניס-שטראַפע מיט איינרעכנונג דער 28-טעגיגען אונטערזוכונגסהאַפט פעראורטהיילט. דיעזעס אורטהייל זעטצטע דיא וועלט אין שטוינען. זאָ איין פאַנדורען-קאָממיססער, זאָ איין געוואַלטיגער מאַנן, זאָלל גאר איינגעשפּערט ווערדען! מאָקרי שטיינטע נאָך מעהר הערייבער אונד אפּפּעללירטע אַן דיא האָכסטע אינשטאַנץ, נעמליך אַן דען אָבערסטען געריכטסהאָף. אין זיינער איינגאַבע האט מאָקרי וואָהל געשטאַנדען, דאס ער דען אַרמען פאַלי ניכט זאָ צאַרט בעהאַנדעלט. — „אבער (מיינט מאָקרי), ווען מאַן פיר זאָלכע האַנדלונגען גלייך יעדען זיכערהייטס-קאָממיססער איינשפּערען וואָללטע, זאָ מיססטען שאָן לענגסט אללע זיכערהייטס-קאָממיססערע איינגעשפּערט זיין!"

דיא אַנגעלעגענהייט קאַם נון ביים אָבערסטען געריכטסהאָפע צור פערהאַנדלונג. מאָקרי האטטע דא דיא בעסטען פירשפּרעכער (מליצי יושר), ער האטטע דיא בעסטען צייגניססע פאָם אָבער- אונד וויצע-געשפּאַן דעם באַרשאָדער קאָמיטאַטס, אין דענען ער זעהר געלאָבט אונד דער גנאַדע דעם אָבערסטען געריכטסהאָפעס עמפּפאָהלען ווארדע.

אונד זיעהע! — דער אָבערסטע געריכטסהאָף גלייבט ניכט דעם באַרשאָדער אָבער- אונד וויצע-געשפּאַן, גלייבט אויך ניכט אַן דיא ליעבענסווירדיגקייט דער אונגאַרישען פאַנדורען-קאָממיססערע — אונד וואס פיר מאָקרי נאָך טרויריגער איזט — ער גלייבט אויך ניכט, דאס יענער פאַלי אויס געפעלליגקייט פיר מאָקרי זיך זעלבער אויפגעהענגט — אונד דיעזע האָכסטע אינשטאַנץ פעראורטהיילטע דען מאָקרי צו דריטהאַלב-יעהריגעם, שווערעם קערקער!

רעטשקי-באַנדי אונד מאָקרי — אללע זינד זיא עהרענווערטהע מעננער — זאָ זאַגען דאָך דיא לאָבליכען געריכטסהאָפע זעלבער, צו דערען בעצירקע יענע עהרענווערטהען מעננער געהאָרען. אבער דער אָבערסטע געריכטסהאָף קעננט דיא וואַהרהייט אונד ווייס, וואס ער פאָן דיעזען פאַנדורען-קאָממיססערן צו האַלטען האט!

וויא דער טיסאַ-עסלאַרער פּראָצעס אין נירעדיהאַזא אויספאַללען ווירד, וויססען וויר ניכט. אבער וויר האבען דיא פעסטע איבערצייגונג, דאס ווענן דיעזער פּראָצעס פאָר דען אָבערסטען געריכטסהאָף קאָממען ווירד, זאָ ווירד מאָקרי אין זיינעם קערקער אַן רעטשקי-באַנדי איינען מיטגעפאַנגענען האבען. אונד דיעזע ביידען עהרענווערטהען מעננער ווערדען נון הינטער צוזאַממען איבער איהר ליעבענסווירדיגעס פערפאַהרען געגען דיא פּיעלען אונשולדיג פערדעכטיגטען זיך אונטערהאַלטען קאָננען. יעדענפאַללס הערשען נאָך זעהר טרויריגע צושטענדע אין אונגאַרן. עס איזט טרויריג, זעהר טרויריג, ווענן איין מענש, דער אים פערדאַכטע שטעהט, שאַפע געשטאָהלען צו האבען, דאַפיר אין דער אונטערזוכונג צו טאָדע געפּייניגט ווירד. לוידער שטעהען רעטשקי-באַנדי אונד מאָקרי ניכט פעראיינצעלט דא: עס גיבט דערען מעהרערע.

זיענן ער פיר דען פאלקס-אונטערריכט גיבטס בעס-
סערעס האט, אלס דיא בעלעהרונג איבער דען „יודען-תלמוד", זא מאגע ער זיינע וויססענשאפטען גאנץ איינפאקען אונד אויסוואנדערן!" — (הערייס קאנן נון אויך אישטוציי ערזעהען, דאס ער אין דער פארגעסטריגען זיטצונג דעם אונגארישען רייכסטא-געס, אלס ער געזאגט, דאס דיא אנטי-סעמיטישען שריפטען נור פיר געבילדעטע קרייזע אונד ניכט פיר דיא אונטערען פאלקסקלאססען זינד— שענדליך געלאגען. דיא ראהליגגישען ביכער זינד יעדענפאללס וויססענשאפטליכער אלס דיא אישטוציישען צייט-שריפטען, אונד דאך פערמאכטען זיא, דאס פאלק געגען דיא יודען זא זעהר אויפצורעגען, דאס עס צו ווירקליכען אויסשרייטונגען געגען דיזע געקאממען!)

* (אויך ווערהאוואי ווירד אויס-געליעפערט!) אין דער געסטריגען זיטצונג דעם אונגארישען רייכסטאגעס ווארדע בעשלאס-סען, אויך ווערהאוואי דעם געריכטע אויסצוליעפערן. היער האנדעלט עס זיך עבענפאללס אום איינע געזעטצעס-פערלעטצונג זייטענס ווערהאוואי'ס. נאך דעם אונגארישען פרעסס-געזעטצע מוס פיר איין טעגליך ערשיינענדעס פאליטישעס בלאטט איינע קויציאן אין דער האהע פאן 10500 גולד' ערלעגט ווערדען. ווערהאוואי האט אבער פיר זיין טאגעבלאטט „פיגגעטלענשעג" ניכט דיא פאללע געזעטצליך פאר-געשריעבענע סוממע אלס קויציאן ערלעגט, וועס-האלב ער נון פאם געריכטע צור פעראנטווארטונג געצאגען ווירד.

* (פרעס-פראצעס איינעס יודען געגען איינען גייסטליכען.) אוים אראד ווירד פאם 22-טען דיעזעס בעריכטעט: פאר דעם היעזיגען שווארגעריכטע קאם היינטע איין פרעס-פראצעס צור פערהאנדלונג, איין דעססען אויסגאנג מאן אין יודישען אונד ניכט-יודישען קרייזען אין גליי-בער ווייזע געשפאננט וואר. דער יודישע קויפמאנן אלבערט פלאמם אוים אראשהאזא שטרענגטע געמ-ליך געגען דען דארטיגען רעפארמירטען גייסטליכען, יאזעף וועריש, איינע פרעס-קלאגע אן, וויל דיעזער איהן אין דער צייטונג אלס איינען „באנקראטטירטען אדער אים באנקראטטירען בעגריפפענען, שווינדלער-האפטען יודען" בעצייכנעטע. אלבערט פלאמם ער-בליקטע אין דיעזער בעצייכנונג איינע שטארקע עהרענבעלידיגונג, דיא זאגאר זיינעם קויפמענישען קרעדיטע לייכט שעדליך ווערדען קאנן. מאן האט דענן אויך מיט רעכט ערווארטעט, דאס דער פער-לימדערישע גייסטליכע פיר דיעזע יודענפיינדליכע שמערייא דיא געביהרענדע שטראפע ערהאלטען ווירדע. אלס מאן יעדאך דען „געשווארענען" דיא פראגע פארלעגטע: אב זיא אין דען ערוועהנטען אויסדריקען איינע עהרענבעלידיגונג ערבליקען? דא לויטעטע דיא איינשטיממיגע אנטווארט: „ניין!" — מיט דיעזעם קורצען „ניין" וואר דיא זאכע אבגעטהאן. דער פערלימדערישע גייסטליכע ווארדע פרייגע-שפראכען, דער יודישע קלעגער הינגעגען צור טרא-גונג פאן 50 גולדען געריכטס-קאסטען פעראורטהיילט.

דער קלעגער אפפעללירטע, אונד דיעס מיט רעכט. וואָרען דאך דיא „געשווארענען" אפפענבאר אנטי-סעמיטען, דא זיא זאנסט אונמאגליך העטטען בע-הויפטען קאננען, דאס זיא אין דען ערוועהנטען, געגען איינען יודישען קויפמאנן געשליידערטען בעשימפ-פונגען גאר קיינע עהרענבעלידיגונג ערבליקען.

* (שפאננאס געשטענדניססע.) שפאננא האט פארגעסטערן אויך אויסגעזאגט, וואהין ער דיא שליססעל פאן מאלאטה'ס ווערטהיימער-קאססא געווארפען. ער ווארף זיא נעמליך אין איינען קאנאל נעבען איינעם פאן איהם בעצייכנעטען קאפפע-הויזע, אונד מאן האט אויך דיא שליססעל דארט אויפגעפונדען. — פערנער ערצעהלטע שפאננא, דאס ער מיט דען איבריגען הערדשאפטס-דיענערן אנפאנגס מערץ איינע בעראטהונג היעלט, וויא וועס מאן איינברעכען קאננטע אונד וויא פיעל געלד צו האלען ווערע. הערייף זאגטע בערעין: „וועגן פאן פיעל געלד דיא רעדע איזט, זא ווייס איך איינען פלאטץ, וויא עס צו האלען ווערע, נעמליך אין דער וואהנונג מיינעס העררן! איינער אלליין קאננטע אבער מיט איהם ניכט פארטקאממען; עס מיסטען איהן מינדעסטענס צווייא איבערפאללען!" — הער-רייף זאגטע שפאננא: „פיר אללע פעללע ווערע גוט, אין פערלעסליכעס מעססער מיטצונעהמען!" — דא-רייף אבער בעמערקטע פיטעלי: „איך ברויכע קיין מעססער, איך קאנן איהן אויך ערווירגען!" — געס-טערן ווארדע אויך פיטעלי פאם אונטערזוכונגס-ריכטער פערהארט. פיטעלי וויים נעמליך נאך ניכט, דאס שפאננא אללעס איינגעשטאנדען. דער ריכטער ליעס דאהער אין דעם פערהאר-צימער, בעפאר נאך פיטעלי איינטראט, דען אויפגעפונדענען ווינטער-ראק מאלאטה'ס אויפהענגען. אלס נון פיטעלי איינטראט, ריכטעטע דער ריכטער אן איהן דיא פראגע: אב ער נאך אימער יעדע מיטשולד אן דער ער-מארדונג מאלאטה'ס לייגנע? — פיטעלי ערווידערטע טראטציג, דאס ער פאן דער גאנצען זאכע ניכטס וויססע; ער זייא אונשולדיג אונד ווארטע איהרע בע-פרייאונג. — הערייף צייגטע דער ריכטער אויף דען ווינטער-ראק מאלאטה'ס אונד פראגטע דען פיטעלי: אב ער דיעזען ראק קעננע? אלס פיטעלי דען ראק ערבליקטע, ווארדע ער בלאס וויא דער טאד, דאך זאגטע ער: „איך קעננע דיעזען ראק ניכט!" — דער ריכטער נייגטע זיך דאנן צום אהרע פיטעלי'ס, אלס אב ער איהם איין געהיימניס מיט-טהיילען וואללטע, אונד זאגטע: „נון דענן, וועגן דוא דיעזען ראק ניכט קעננסט, זא ווערדע איך דיך מיט איהם בעקאננט מאכען. דיעס איזט דער ווינטער-ראק דעס ערמאָרדעטען מאלאטה, דען דוא זעלבער דיינעם פריינדע שפאננא אומגעלעגט האסט, אלס דיעזער מיט זיינעם פערריססענען אונד בלוטיגען ראקע ניכט פארטגעהען וואללטע. יעטצט וויסט דוא גענוג; דאס איבריגע ווערדע איך דיר שפעטער זא-גען!" — פיטעלי קאננטע זיך קוים האלטען, אונד ער ציטטערטע, אלס מאן איהן אבפיהרטע.— געסטערן אבענדס ווארדע שפאננא, פיטעלי אונד יאוואר אב-וועכסעלנד פאם ריכטער פערהארט. ערסט ווארדע פיטעלי פערנאממען, דאך בליעב ער הארטנעקיג ביים לייגנען, דאנן ווארדע פיטעלי דעם שפאננא געגענאיבער געשטעללט; עס ווארדען איהם אללע פארגעפונדענען געריבטען געגענשטענדע דעס מאלאטה פארגעצייגט, דאך וואללטע פיטעלי פאן ניכטס וויססען.— ערסט אין שפעטער נאכטשטונדע, נאכדעם דאס פערהאר בערייטס פינפטהאלב שטונדען געדויערט האטטע, געשטאנד פיטעלי, דאס ער דען מאלאטה ערמארדעט.

געשעפטסבעריכט.

געטריידע-געשעפט. פאן ווייצען וואר געסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר שוואך, 16000 מעטער-צענטנער ווארדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס. 300 מעטצ' .81 קילא 10,75 גול. 1000 מעטצ' .81 קילא - .11 גולד. 100 מטרצ' 80,5 קילא 10,65 גול. 100 מעטרצ' 79,8 קילא 10,60 גולדען. 100 מעטרצ' 79,0 קילא 10,60 גולדען. 100 מעטרצ' 77.5 ק' 10, 5 גולד. 400 מטרצ' 7? קילא 10,50 גולד. 100 מטרצ' 78,5 10,70 גול. 1900 מטרצ' .79 ק' 10,65 גול. 100 מטרצ' .78 ק' 10,55 גול. פעסטער-באדען: 400 מטרצ' 80,5 קילא 10,50 גולד. — וויסענבורגער: 100 מטרצ' 78,5 קילא 10,70 גולד. 300 (אללעס פער 3 מאנאטע).

קארן 7.60—7.55 גולד.

קוקורוץ 6,65—6,60 גולד.

האפער 6,80—6,70 גולד.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט.

דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 21-טען ד' מ' בעטרוג 3712 שטיק. דאפאן ווארען: 1980 אונגארישע, 1350 פאלנישע אונד 382 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאגראמם: אונגארישע מאסט-אכסען — .52—61 גולד, פאלנישע — .53—60 גולד. אונד דייטשע 55—.61 גולד.

פעראנטווארטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

קאנקורז.

אין דער איזר' מוטטערגעמיינדע צו קאשוי איזט דיא שטעללע איינעס חזן צו בעזעטצען, דער מיט שאנען שטיממיטטעלן בעגאבט, אים פאלנישען וויא אים מאדערנען פארטראג גלייך געוואנדט אונד מו-זיקאליש געבילדעט זיין מוס. איין בעל קורא האט דען פארצוג. יאהרעסגעהאלט 1000 גולדען. בעווערבער האבען איהרע געזוכע מיט בעלעגען איבער בעפע-היגונג, זיטטען, ביזהעריגע פערווענדונג, אלטער אונד פאמיליענשטאנד ביז 1-טען יולי ל' " אן דאס גע-פערטיגטע פרעזידיאום פראנקא איינצוזענדען. דיא קאנקורענטען מיססען איהרע בעריפונג צו איינעם פראבע-פארטראגע אבווארטען. רייזעשפעזען ווער-דען נור דעם אקצעפטירטען פערגיטעט.

קאשוי, אם 15-טען מאי 1883.

דאס פרעזידיאום דער קאשויער איזראעליטישען מוטטערגעמיינדע.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
נארד-אונגארישער	75	.
"	76	
"	77	9.65—9.70
"	78	9 75—9.8
"	79	9 85—9.90
"	80	10.—10.05
"	81	10.05—10.10
פעסטער-באדען	75	.
"	76	
"	77	10.05—10.10
"	78	10 15—10 25
"	79	10.30—10.40
"	80	10.45—10.50
"	81	10.55—10.60
טהייס	75	.
"	76	.
"	77	10 10—10 15
"	78	10 20—10.30
"	79	10.35—10.45
"	80	10.50—10.55
"	81	10,60—10.65
וויסענבורגער	76	
"	77	10,05—10.10
"	78	10.15—10.25
"	79	10.30—10.40
"	80	10.45—10.50
"	81	10,55—10,60

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קארן	70 —	7 70—7 50
גערסטע מאלץ	62	—
" פוטטער	62	7.20—6.90
האפער	40	6 80—3 40
קוקורוץ באנאטער	75	6 75—6 70
אנדערער	73	6.60—6.65
היירזע		—

טערמינע		פער הערבסט
ווייצען		10 32
קוקורוץ		—
נייער		—
האפער		—
ראפס		6.75

זאק מעהל נוממער		קר. פל.
0	דער זאק צו 100 קילאגראמם מיט זאק פרייא באהן.	20 —
1	"	19 50
2	"	18 40
3	"	18 30
4	"	17 60
5	"	15 80
6	"	14 80
7	"	13 80
8	"	12 70
8½	"	11 40
שפיריטוס: אלטע מעטהאדע		32 25
" נייע קאמפאגנע		31 50

קורז-טאבעללע פאם 22. מאי.

געלד-קורז	פל.	קר.
זילבער-אגיא	100	—
דוקאטען	5	66
קאטערריינס-אונגארישעס 8 גולדען נאפאלעאנ-שטיק (20 פראנקס)	9	51
נאפאלעאנדאר	9	51
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	55
20 מארק-שטיקע	11	72
פאפיער-רובעל	1	18

לאזע	פל.	קר.
1854-ער 4-פראצענטיגע שטאאטס-לאזע	120	—
1860-ער " נאנצע	138	—
דעטטא האלבע	139	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	170	—
דעטטא " 50 "	170	50
ראבא רעגולירונגס-	37	—
פייקען-לאזע	26	—
קרעדיט-לאזע	170	—
קלארי-לאזע צו 40 גולדען	38	—
דאנויב-דאמפפשיפפ-פאהרט-לאזע	108	—
אינזברוקער לאזע	20	—
קעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	20	—
קראקויער לאזע " 20 "	18	—
אפנער לאזע " 40 "	40	—
פאלפי לאזע " 40 "	36	—
רודאלפס לאזע " 10 "	20	—
סאלם לאזע " 10 "	51	—
וואלצבורגער לאזע " 20 "	22	—
סט.-גענאאיס לאזע " 40 "	15	—

לאזע	פל.	קר.
סטאניסלויס לאזע צו 2 גולד.	22	—
פריעסטער לאזע " 100	125	—
דעטטא " 50	64	—
וואלדשטיין-לאזע " 20	28	—
ווינדישגרעץ " " 20	37	—
אונגאריש-זערבען-לאזע צו 100 גולד.	114	50
טהייססרעגולירונג	110	30
וויענערלאזע	123	—

ווערטה-פאפירע	פל.	קר.
אונגארישע גאלדרענטע 6%	120	25
דעטטא " צו 4%	89	25
אונגארישע פאפיר-רענטע	87	60
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	100	—
טעמעשוואר באנאטער	98	—
זיעבענבירגישע	99	—
נאל ציש	99	—
בוקאווינא	98	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	138	—
ווייצערקנס-אבלאזונגס-אבליגאציאנען	97	50
פאנדברייפע דער אונגארישען באדען-קרעדיט צו 5 איינהאלב פראצענט	101	—
דער אונגארישען היפאטהעקען באנק צו 5 1/2 פראצענט	101	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באדען-קרעדיט-אנשטאלט צו 5 1/2 פראצענט	98	50
דער אפנ-באהן	98	—
" נארד-אסט-באהן	159	25

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1883. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

אינדעססען גיבט עס אויך דעראַרטיגע עהרליכע געשעפטע, וואָ דער קייפער מיינט, דאס דער ווייצען נאָך דעם שניטט בילליגער ווירד אונד הייטע דען בייערן נור 8 גולדען „פער מעטער-צענטנער נאָך דעם שניטט ליעפערבאר“ צאהלט. דיעס מוס עבען דער ריכטער הערויספינדען קאָננען.)

* (עהרענ-בעליידיגונגס-פּראָצעס געגען דר' בלאָך.) דיא „נייע פרייע פרעססע“ מעלדעט: געגען דר' בלאָך, ראַבבינער צו פלאָרידסדאָרף אונד נייגעבאַקענען רייכסראטהס-דעפּוטירטען פיר דען גאַליציישען וואַהלבעצירק קאָלאָמעא-סניאַטין-בוטשאַטש האבען צוויא מיטגליעדער זיינער איגענען געמיינדע, נעמליך דיא העררען ד' מיללער אונד י' שטיינשניידער, ביים וויענער-ליעפּאָלדשטעדטער געריכטע איינען עהרענבעליידיגונגס-פּראָצעס אנגעשטרענגט. דער זאכפערהאלט איזט פאָלגענדער: העררן דר' בלאָך פינגירטע נעמליך אין זיינער געמיינדע ניכט בלאָס אלס ראַבבינער, זאָנדערן אויך אלס רעליגיאָנס-לעהרער אונד ערהיעלט דערזעלבע פיר דען אונטערריכט דער יידישען יוגענד אין דער רעליגיאָן איינע צולאַגע פאָן 400 גולדען אויס דער געמיינדע-קאַססא. דר' בלאָך, דער יעדאָך איינערזייטס דען געלעהרטען שפּיעלען וואָללטע, אינדעם ער אין זיינען שריפטען דען דר' ראָהלינג בעקעמפּפטע, אנדערערזייטס אבער אויך מיט פּאָליטיק זיך פיעל בעשעפטיגטע, דא ער דורכאויס רייכסראטהס-דעפּוטירטער צו ווערדען שטרעבטע, פערנאכלעססיגטע דען רעליגיאָנס-אונטערריכט אין דעם מאַסע, דאס דיא געמיינדע זיך גענאטהיגט זאה, איינען אנדערען רעליגיאָנס-לעהרער אנצושטעללען. העררן דר' בלאָך בעצאָג אינדעם טראָטצדעם אויך ווייטערהין נאָך דיא ערוועהנטען 400 גולדען פיר איינען רעליגיאָנס-אונטערריכט, דען ער טהאַטזעכליך גאר ניכט ערטהיילטע. אין איינער פאָר קורצעם שטאַטטגעהאבטען געמיינדע-זיטצונג שטעללטען נון דיא ערוועהנטען העררען מיללער אונד שטיינשניידער דען אנטראַג: מאן מאָגע דעם דר' בלאָך דיא ווייטערבעצאהלונג פאָן 400 גולדען איינשטעללען, דא יא דיא געמיינדע נונמעהר איינען אנדערען רעליגיאָנס-לעהרער בעזאָלדען מיססע; דא ביים ניכט-צאהלען גערנע אללעס דאביא איזט, וואורדע דיעזער אנטראַג דען אויך איינשטימיג אנגענאָממען. דר' בלאָך וואורדע דענן אויך אלס באלד פאָן דיעזעם בעשלוססע דער געמיינדע, וואָנאך ער פערנער אויף דיא רעליגיאָנס-אונטערריכטס-צולאַגע פאָן 400 גולדען קיינען אנשפּרוך האבע, פערשטענדיגט. קורץ דאראויף בעגעגנעטע דר' בלאָך דען ביידען העררען מיללער אונד שטיינשניידער אונד בעשימפּפטע דיעזעלבען אלס „ראַטצביבער“, וויל זיא איהן דורך איהרען אנטראַג אום עהרליכע 400 גולדען געבראַכט! דיא ביידען בעליידיגטען רייכטען היערויף, וויא געזאגט, ביים וויענער ליעפּאָלדשטעדטער געריכטע איינע עהרענ-בעליידיגונגס-קלאַגע געגען איהרען ראַבבינער איין. דאָך דאס געריכט ערטהיילטע דען קלעגערן דיא ערקלערונג: „דא דר' בלאָך צום רייכסראטהס-דעפּוטירטען געוועהלט וואורדע, זאָ קאַנן געגען איהן ניכט פאָרגענאָממען ווערדען, בעפאָר דער רייכסראטה היעצו זיינע איינווילליגונג געגעבען, דאס הייסט: בעפאָר דער רייכסראטה בעשלאָססען, דען דר' בלאָך דעם געריכטע אויסצוליעפערן!“ — געגען דיעזען בעשייד אַפּפּעללירטען יעדאָך דיא קלעגער, אינדעם זיא זאַגטען: „נאַכדעם דר' בלאָך אין דען רייכסראטה נאָך ניכט איינגעטרעטען אונד דען דעפּוטירטען-אייד נאָך ניכט אבגעלעגט, קאַנן ער טראָטץ זיינער ערפאָלגטען וואַהל נאָך ניכט אלס ווירקליכער דעפּוטירטער בעטראַכטעט ווערדען. דאס געריכט קאַנן איהן דאהער יעטצט נאָך צור פעראנטוואָרטונג ציעהען, אָהנע ערסט היעצו דיא איינווילליגונג דעם פּאַרלאַמענטס איינהאָלען צו מיססען!“ — מאַן איזט אויף דיא ענטשיידונג דיעזער פראַגע, דיא פאָן אללגעמיינעם אינטערעססע איזט, אויך אין ניכט-יידישען קרייזען געשפּאַנט. מערקווירדיג היעביא איזט, דאס דר' בלאָך, דער נונמעהר אלס רייכסראטהס-דעפּוטירטער 10 גולדען טעגליך אלס דיאטען ערהאַלטען ווירד, ניכט בלאָס זיין ראַבבינאַטס-געהאַלט ווייטער בעציעהען וויל, זאָנדערן אויך נאָך אלס „רעליגיאָנס-לעהרער“ בעזאָלדעט זיין מאַכטע. לייִדער ערבליקען וויר יעטצט איבעראַלל נור גרענצענלאָזען געלד-גייץ געפּאַארט מיט עהר-זוכט אונד גראָססטהוּעריא!)

* (מילליאָנען-ערבשאַפט פאָן איינעם „ראַבבינער-משומד“.) דעם „פעסטער שיראַל“ ווירד אויס בערלין בעריכטעט: אים פאָריגען יאַהרהונדערטע לעבטע אין מיזליטץ (מעהרען) איין געוויססער ר' אפרים אלס ראַבבינער. דער מאַנן וואורדע אללגעמיין אלס שטרענג-גלייביג אונד פראָמם געאַכטעט, וויא עס דאַמאַלס ביא איינעם ראַבבינער גאר ניכט אנדערס צו דענקען וואַר. איינעס טאַגעס קאַמען נאָך מיזליטץ ענגלישע מיססיאָנערע — אונד דער פראָממע ראַבבינער ליעס זיך פיר איינע הינדערט פפונד שטערלינג טויפען! דיעזעס ערייגניס מאַכטע נאַטירליך אין דער גאַנצען יודענהייט וויט אונד ברייט זעהר פיינליכעס אויפזעהען. אם מייסטען ערשיטטערנד ווירקטע דיעזער פאַלל יעדאָך אויף דען נאָך לעבענדען גרייזען פאַטער דעם ראַבבינערס, דען מאַן אין דער גאַנצען געגענד נור אונטער דעם נאַמען: „דער פראָממע ר' אנשיל“ קאַנטע. — דער ראַבבינער-משומד גינג נאָך ענגלאַנד, וואורדע דאָרט גייסטליכער אונד שפּעטער זאָגאַר בישאָף, אין וועלכער איינענשאַפט ער זיך גראָססע רייכטהימער זאַממעלטע. דאָך דיעזער אבטריננינע פרייטע זיך ניכט לאַנגע זיינעס גליקעס, דא ער נאָך וועניגען יאַהרען שטאַרב. אין זיינעם טעסטאַמענטע הינטערליעס ער איינע מילליאָן פפונד שטערלינג צו גונסטען דער קירכע, איינע האַלבע מילליאָן צו פערשיעדענען וואָהלטהעטיגען צוועקען אונד ענדליך איינע מילליאָן פפונד שטערלינג פיר זיינען גרייזען פאַטער, דער יעדאָך אין זיינער פראָממיגקייט פאָן זיינעם געטויפטען זאָהנע קיינע ערבשאַפט איבערנעהמען וואָללטע. היינטע נאָך לעבט אין מיזליטץ איין אַלטער „שמש“, דער זיך דאַראַן צו ערינערן וויים, וויא דער אין נאָטה לעבענדע ר' אנשיל דיא מילליאָנען-ערבשאַפט מיט דען וואָרטען צוריקוויעז: „איך פעראונרייניגע אין מיינעם אלטער מיינע ציטטערנדען הענדע ניכט מיט „משומד-געלדערן!“ — פאָר קורצעם נון פעראָפפענטליכטען דיא ענגלישען צייטונגען איינען אויפרוף, דאס דיא פערוואַנדטען דעם ערוועהנטען בישאָפס זיך מעלדען מאָגען, אום דיא ערבשאַפט, דיא אינצווישען דורך דיא פערצינזונג אויף מעהר אלס 2 מילליאָנען פפונד שטערלינג הערנגעוואַכסען, צו בעהעבען. דיעזע פערוואַנדטען מאַכטען נון ווירקליך אללע מאָגליכען אנשטרענגונגען, אום איהרע פערוואַנדטשאַפט צו יענעם „משומד-בישאָף“ צו בעווייזען אונד דיא ערבשאַפט ערהעבען צו קאָננען. דיעזע שרעקען פאָר דעם משומד-געלד ניכט צוריק, דא ערסטענס דאס געלד „קאָנפעססיאָנסלאָז“ איזט; צווייטענס אבער ווירדע עס יא זאָנסט דער קירכע צופאַללען. עס איזט אבער אימטערהין בעססער, ווען דאסזעלבע אין יידישע הענדע געלאַנגט!

* (דר' צוקער — אין „חרם“.) אויס לעמבערג ווירד פאָם 22.-טען דיעזעס טעלעגראַפירט: דיא אָרטהאָדאָקסען יודען וואָללען דיא וויעדערוואַהל דעם דר' צוקער אין דען גאַליציישען לאַנדטאַג פערהינדערן; זיא זאַגען דאס דער פערשטאָרבענע אָבער-ראַבבינער שרייבער זצ"ל דען דר' צוקער אין דען „באַנן“ (חרם) געלעגט אונד אויך אללע מיט דעם באַננע בעדראָהטע, דיא איהם צו איהגענד איינער שטעללונג איהרע שטיממען געבען זאָללטען!“ — (בעקאַננטליך האט הגאון מו"ה שמעון סופר זצ"ל ערקלערט, דאס ער געגען ניעמאַנדען איינען „באַנן“ פערהענגט. יעטצט דא דערזעלבע אים יענזייטס איזט, שפּרענגט מאַן וויעדער אויס, דאס ער דען דר' צוקער יא אין דען „באַנן“ געטהאַן!)

* (ראָהלינגס שריפטען — קאָנפיסצירט.) אויס פּראַג ווירד פאָם 23.-טען דיעזעס טעלעגראַפירט: „דיא נייעסטע שריפט ראָהלינגס, וועלכע אונטער דעם טיטעל: „מיינע אנט-

---

דיזע מיינעם פאַטערס! אבער איך דענקע אן דען אבשטאַנד צווישען אונס — אונד אבשאָן איך מיט מיינעסגלייכען שערצען קאַנן, זאָ מוס איך דאָך אין געגענוואַרט מיינעס קאָניגס אין דער פפליכטמעסיגען שטעללונג איינעס אונטערטהאַנס פערבלייבען.“ —

דער קאָניג וואורדע פאָן דער שטרענגען טוגענד דיזעס מעדכענס איבערראַשט. אלס פרינץ אונד קאָניג האטטע איהם נאָך ניע איינע דאַמע ווידערשטאַנד געלייסטעט. אין דעם בעטראַגען דער אלעקסיס צייגטע זיך קיין צאָרן אונד קיין שטאָלץ, קיינע היכעלייא: זיא שטאַנד דא, רוהיג פאָרבערייטעט, איינען געגענשטאַנד צו בעשפּרעכען, דען מאַן אים אללגעמיינען נור מיט לייִדענשאַפט ענטשיידעט.

דער קאָניג דאַכטע זיך: אלעקסיס איזט ערהייצט, אונד ער ווערדע דאַהער אין דיעזער בעציעהונג עטוואָס אנדערעס פערזוכען. — „האָרע אלעקסיס! (זאַגטע דער קאָניג) וועגן דוא מיינע האַנד אנגענאָממען אונד מיר דיין הערץ שענקסט, זאָ פערלעטצעסט דוא היערמיט ניכט דיא געזעטצע דער טוגענד אונד איך ניכט דיא געזעטצע דער מאָראַל. — האַלטע מיך נור רוהיג אן! דיא ליעבע צום וויבע איזט דאס האָכסטע איירדישע גליק, דאס דער מאַנן געניעסט! אבער געראַדע אין דיעזעם פונקטע איזט דער אַרמסטע בייער מעהר צו בענייִדען, אלס דער קאָניג. דער בייער-יונגע וועהלט אונד הייראַטהעט דיא מאַגד, דיא איהם געפאַללט אונד דיא ער ליעבט. פרינצען אונד קאָניגע אבער מיססען נאָך פּאָליטישען בערעכנונגען הייראַטהען. אונד זעהר אָפט זינד איהרע פרויען ניכט דאַזו געאייגנעט, אום דען מאַנן מיט איהרער ליעבע צו בעגליקען. דאַרום האט אַלזאָ דיא מענשליכע געזעללשאַפט מיטלייד מיט אונס אונד קניפּפט אונזער אונפריי-ווילליגעס אונד אָפט אונגליקליכעס עהע-באַנד מיט ליעבעס-באַנדען אונד בעזאָנדערען קעטטען. ביא אנדערען עהע-בינדניססען, וועלכע פרייוויללי אונד אויס ליעבע געשלאָססען ווערדען — איזט יעדעם דעם עהע-פאַארעס דער עהע-ברוך פערבאָטען. אים פרינצען אונד קאָניגען אבער ערלויבען וועלכע דיא געזעטצע, אין איינערעס עהע-שטאַנדע אין ליעבעס-פערהעלטניס מיט איינער אנדערען צו פּפלעגען. קאָניג היינריך האטטע נעבען זיינער העסליכען אונד אייפערזיכטיגען געמאַהלין דיא שאָנע ראָזאַמונדע צור געליעבטען. אין זאָלכעם פערהעלטניס מאַרעלט דיא וועלט ניכט, אונד וועגן וויא זיך אום דיא גונסט דעם קאָניגס בעווערבען וויללל, זאָ ווענדעט זיא זיך ניכט אן דיא שטאָלצע קאָניגין, זאָנדערן אן דיא געליעבטע דעם קאָניגס. דיא קינדער, וועלכע דיא געליעבטע פאָם קאָניגע האַט, שטעהען דעם האָכסטען אדעל אים ראַנגע גלייך. זאָ שטאַממט גראַף פאָן סאַליסבורי עבענפאַללס נור פאָן דער געליעבטען איינעם קאָניגס אב. אויס זאָלכען פערבינדונגען ענטשטעהען דיא האָכסטען אונד רייכסטען אדעלס-געשלעכטער, אונד דיא מוטטער לעבט אין דער גראָסע איהרער נאַכקאָממען, געעהרט אונד געעהנעט, וויא זיא שטאַרב, בעוויינט אונד בעדאַוערט אין דען אַרמען דער ליעבע אונד דער פריינדשאַפט.“

„שטאַרב אויך ראָזאַמונדע אויף דיעזע ווייזע? (פראַגטע אלעקסיס) וויא דיא געשיכטע בעריכטעט, וואורדע זיא פאָן דער אייפערזיכטיגען קאָניגין עלעאָנאָרע פערגיפטעט. איזט אויך איהר אנדענקען געזעגנעט? וויא דיא געשיכטע ערצעהלט, האט איין בישאָף איהר גראַבמאַל ניעדערגעריססען, אונד איהרע געביינע אין אונגעווייהטען באָדען ווערפען לאַססען.“ —

„דאס וואַרען ראָהע, אַלטע צייטען, מיינע טהייערסטע אלעקסיס! (אנטוואָרטעטע קאַרל) יעטצט זינד דיא קאָניגינען ניכט זאָ אייפערזיכטיג אונד דיא בישאָפע ניכט זאָ שטרענגע. איבריגענס, מיינע טהייערע אלעקסיס! איך וויללל דיך ניכט בלאָס צור געליעבטען, זאָנדערן וויללל דיך אויך הייראַטהען — דיא וועלט מאָג שפּרעכען וואָס זיא וויללל, דא דיא הייראַטה איינעס קאָניגס נור מיט איינער פרינצעססין גילטיג איזט! נון וויססע, עס גיבט אויך איינע עהע „צור לינקען האַנד“, וועלכע מאַן „מאָרגאַנאַטישע עהע“ הייסט. איין קאָניג דאַרף נעבען זיינער רעכטמעסיגען געמאַהלין אויך איינע דאַמע פאָן ניעדריגעם שטאַנדע הייראַטהען, וואָס מאַן איינע עהע „צור לינקען האַנד“ הייסט. — וויא געזאַגט, דיעס ווירד עבען אויס דען אנגעפיהרטען גרינדען נור דען רעגענטען געשטאַטטעט. (עס איזט איינע אַרט קעבס-וויב. „פילגש“, זאָ וואַר אויך דער איטאַליעניש קאָניג וויקטאָר עמאַנועל נעבען דער קאָניגין מיט איינער „צור לינקען האַנד“ פערהייראַטהעט) עס ניכט אַלזאָ איינע אַרט דער עהע, וועלכע, אינדעם זיא אללען צערעמאָניען דער קירכע גענוגע לייסטעט, דאס געוויססען בערוהיגט. זאָ קאָננטעסט דוא, מיינע שאָנע אלעקסיס, אין יעדער הינזיכט דיא געזעטצעס-מעסיגע גאַטטין דעם קאָניגס קאַרל II ווערדען, נור דאס דוא דען טיטעל איינער „קאָניגין פאָן ענגלאַנד“ ניכט אנגעהמען דירפטעסט, אונד דאס דיינע קינדער ניכט מיינע ערב-בערעכטיגטען אונד ניכט מיינע טהראָנפאָלגער זיין ווירדען.“

אלעקסיס לאַכטע רוהיג אונד זאַגטע: „פאָרלייפיג מאַכטע איך זעהר ווינשען, זיא שאָן אלס ווירקליכע קאָניגין צו זעהען.“

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(דיא רייכסטאגס-קאמיסיאן האט איבער דאס ציוויל-עהע-געזעץ) בעריעם דען בעריכט ענדגילטיג פערטיג געבראכט. עס הייסט אין דיעזעם בעריכטע אונטער אנדערם: „אין עהע-געזעץ צור איינפיהרונג פאן הייראטהען צווישען יודען אונד ניכט-יודען וואר אונבעדינגט נאטהיג אונד צוואר: ערסטענס אויס פאליטישעם אונד געזעללשאפטליכעם געזיכטספונקטע, דא מאן זא דאהין שטרעבען מוס, דיא שיידעוואנד, דיא צווישען דען פערשיעדענען קאנפעססיאנען דעם לאנדעס בעשטעהען, צום שווינדען צו ברינגען, דאמיט אין אונגארן איינע „איינהייטליכע נאציאן" צו שטאנדע קאממע; — צווייטענס אבער מוס זא אונגארן איך איף דיא געזעטצגעבונג אים איסלאנדע ריקזיכט נעהמען. אים איסלאנדע איזט נעמליך דיא מיש-עהע צווישען יודען אונד ניכט-יודען שאן זייט לענגערע צייט געשטאטטעט. ווענן נון אין אונגארן איין יודישער יונגלינג איין ניכט-יודישעס מעדכען הייראטהען וויללל, זא בעגיבט זיך דאס פאאר גאנץ איינפאך איף עסטעררייכישעס געביעט, וואָ עס לייט דער דארטיגען לאנדעס-געזעטצע אהנע ווייטערעס איינע ציוויל-עהע איינגעהט. נאך געשעהענער טרויאונג קאממט דאס יונגע עהע-פאאר צוריק, אונד דא ענטשטעהען דיא בעדויערליכסטען פערווירונגען, דא אין אונגארן ביזהער דיא ציוויל-עהע געזעטצליך ניכט אנערקאננט איזט. דיא קינדער ווערדען אלס אונעהעליבע בעטראכטעט, אונד ווערדען איבערדיעס, וויא ווערה דער יודישע פאטער איך דאגעגען פראטעסטירט, אין דיא קאטהאלישען מאטריקען איינגעטראגען, אום שפעטער עבען אלס קאטהאליקען ערצאגען צו ווערדען. דאס פיהרט אין דער פאמיליע אונד־לפאללע פערווירונגען הערביא, דא דיא אים דער ציוויל-עהע אבשטאממענדען קינדער ניכט ערב-בערעכטיגט זינד. איך מוס עס אלס אונפערצייהליכער רעליגיאנס-צוואנג בעטראכטעט ווערדען, ווענן מאן איינען יודישען פאטער אין דיעזער ווייזע נאטהיגט, זיינע קינדער קאטהאליש ערציעהען צו לאססען; דאס קאנן דאך ניכט פיר עוויג זא בלייבען. דיעזע גרינדע זינד עס, וועלכע דיא רעגיערונג פעראנלאססטע, איין געזעטץ צו שאפפען איבער דיא עהע צווישען יודען אונד ניכט-יודען. דא יעדאך קיין ראבבינער אונד קיין גייסטליכער גענאטהיגט ווערדען קאנן, איינע מיש-עהע „איינצוזעגנען", זא מוסטע עבען איין „ציוויל-עהע"-געזעטץ געשאפפען ווערדען, דאמיט זאלכע עהען פאן דער פאליטישען בעהארדע פאללצאגען ווערדען קאננען. — דיא רייכסטאגס-קאמיססיאן שטיממט דיעזעם פארהאבען דער רעגיערונג בעציגליך דעם ציוויל-עהע-געזעטצעס פאללקאממען ביא, דאך אונטערליעס זיא עס ניכט, דאסזעלבע בעציגליך איינעס פונקטעס צו ערגענצען. אין דעם פאן דער רעגיערונג פעסטגעשטעללטען ציוויל-עהע-געזעטצ-ענטוואורפע פעהלטע נעמליך דיא בעשטיממונג, וואס מיט דען, אויס זאלכען עהען אבשטאממענדען קינדערן צו געשעהען האבע? דאס הייסט: אין וועלכער רעליגיאן זיא ערצאגען ווערדען מיסטען? דיא רייכסטאגס-קאממיססיאן האט דאהער נאך פאלגענדען פונקט הינצוגעפיגט: „דיא רעליגיאזע ערציעהונג דער קינדער בלייבט דעם פרייען וויללען דער עלטערן היימגעשטעללט!" — אין דיעזער פאססונג ווירד וואהל קיינע פארטייא דעם רייכסטאגעס געגען דיעזעס געזעטץ איינע בעגרינדעטע איינווענדונג מאכען קאננען." — (זא ווייט דער בעריכט. וויר געבען צו, דאס דער פאן דער רייכסטאגס-קאממיססיאן הינצוגעפיגטע נייע פונקט פאן גראססער וויכטיגקייט איזט, דא עס אלס טראטזאכע אנערקאננט ווערדען מוס, דאס מאן דורך אנהיימשטעללונג דער רעליגיאזען ערציעהונג דער קינדער אן דען פרייען ענטשלוס דער עלטערן, יעדעם רעליגיאנס-צוואנג איים דעם וועגע געהט; דאך שיינט אונס דאס איך דיעזער פונקט איינע „ערגענצונג" נאטהיג האט. דענן וואס געשיעהט נעמליך, ווענן זיך שפעטער דיא עלטערן בעטרעפפס דער רעליגיאזען ערציעהונג דעס איינען אדער דעס אנדערען קינדעס ניכט איינינגען קאננען זאללטען? — אדער זאללטע עטווא דיעזע פעראיינבארונג אין פיר אללעמאל שאן פאר דער טרויאונג שריפטליך פעסטגעשטעללט ווערדען? דאס ווערע איגזערעס עראכטענס עבענפאללס איין געוויססענס-צוואנג. עס קאננטע זא צום ביישפיעל דער יודישע פאטער, דער פאר דער טרויאונג זיינע איינווילליגונג דאצו געגעבען, דאס דיא קינדער איינע קאטהאלישע ערציעהונג ערהאלטען זאללען, שפעטער דיעזען איבעראיילטען שריטט בערייען. דאסזעלבע קאננטע איך מיט דער קאטהאלישען מוטטער דער פאלל זיין, דיא דאריין פאר דער טרויאונג געוויללינט, דאס דיא קינדער איינער יודישען ערציעהונג טהייל האפטיג ווערדען זאללען, שפעטער אבער דיעזען ענטשלוס בערייט; דאס וועלע אלזא איך דער ריכטיגע וועג ניכט, אום בעציגליך דער רעליגיאזען ערציעהונג דער קינדער איינען וועג פעסטצושטעללען, וואבייא יעדער מאגליכע געוויססענס-צוואנג פערמיעדען ווירדע. מיט איינעם ווארטע: דיא „ציוויל-עהע" קאנן פיר נימאנדען אלס היילזאם אונד וויגשענסווערטה בעטראכטעט ווערדען!)

*(צום נייען וואהלגעזעטץ!) וויר האבען אין לעטצטערער צייט מעהרערע אנפראגען דאריבער ערהאלטען, אב איך איין טערמינ-געשעפט מיט געטריידע, ווענן דער פרייז צו ענדע דעס טערמינס בעדייטענד האהער געשטעללט ווירד, אלס ער צור צייט דעס געשעפטס-אבשלוסעס איזט, עבענפאללס אלס וואוכער צו בעטראכטען זייא? — צום ביישפיעל: איין מעטער-צענטנער קוקורייץ קאסטעט הייטע 5 גילדען. ווענן מאן נון דענזעלבען פיר ענדע אייגוסט אום 8 גילדען פערקויפט, איזט דיעס וואוכער אדער ניכט? — איף דיעזע אנפראגען קאננען וויר נור זאפיעל אנטווארטען, דאס איך היער אללעס פאן דעם ריכטער אבהענגיג איזט. נאך דען געזעטצעס-פאראגראפען איזט ניכט בלאָס דער מיט געלד, זאנדערן איך דער מיט פראדוקטען בעטריעבענע וואוכער שטראפבאר. אבער דער וואוכער מוס דא עבען הערויסגעפונדען ווערדען. — ווענן דיעס בלאס איין טערמינ-געשעפט איזט, זא איזט עס נאטירליך קיין וואוכער. דענן עס קאנן זיך זא עבען הערויסשטעללען, דאס ביז ענדע אייגוסט אין פאלגע איינער שלעכטען וויטטערונג דער קוקורייץ ווירקליך איף 8 גילד' צו שטעהען קאממט. איף דער היעזיגען קארנ-האללע ווערדען זא מייסטענס דערארטיגע טערמינ-געשעפטע געמאכט. — ווענן אבער ביישפיעלסווייזע יעמאנד אין בעדרענגטער לאגע איזט אונד צו איינעם מיט דער ביטטע קאממט: ער מאגע איהם הייטע איינען מעטער-צענטנער ווייצען בארגען, וואפיר ער איהם ענדע אייגוסט 15 גילדען צאהלען ווערדע, דאנן האט דער ריכטער דאס רעכט, דיעס אלס וואוכער צו בעציכנען. עס איזט זאגאר דעם ריכטערס, עס איינצוזעהן צו מאכען, אב היער בלאס איין טערמינ-געשעפט אדער איין וואוכער פארליעגט. איבריגענס ווירד ביא דערארטיגען געשעפטען אין אינטערעסע צווישען פראטאקאללירטען אונד ניכט פראטאקאללירטען קויפלייטען געמאכט. אין דערארטיגעס געשעפט צווישען פראטאקאללירטען פירמען ווירד דער ריכטער וועניגער אלס וואוכער בעטראכטען, אלס צווישען ניכט פראטאקאללירטען. ווענן יעמאנד איין זאלכעס צייט-געשעפט מיט איינעם ארמען בויער מאכט, זא קאנן עס דער ריכטער לייכט אלס וואוכער ערקלערען. (דיאזעלבע אנטווארט קאננען וויר איך דענגעניגען ערטהיילען, וועלכע אונס געפראגט: „ווענן יעמאנד הייטע איינעם ארמען בויער 5 גילדען לייהט, וואפיר דיעזער גלייך נאך דעם שניטט איינען מעטער-צענטנער ווייצען צאהלען זאלל — אב דאס איין וואוכער איזט, דא איין מעטער-צענטנער ווייצען 10 גילדען קאסטעט? — דיא אנטווארט ליעגט שאן אין דער פראגע. ווענן איין ארמער בויער אין זיינער בעדרענגטען לאגע הייטע 5 גילדען איינבימטט, אונד דאפיר שאן אין צוויא מאנאטען געטריידע אים ווערטהע פאן 10 גילדען אבטעטט צאהלט, זא איזט דאס זא פיעל, וויא 600 פערצענט יעהרליך.

פאליעטאָן.

ריקקעהר דער יודען נאך ענגלאנד.

(59-טע פארטזעטצונג.)

„העדר קארנא! (זאגטע אלעקסיס) וויר וואללען אונס איינאנדער פערשטעהען. זיא זינד איין עדעלמאנן, דער גערנע נאלאנטע אבענטייער מיטמאכט, אונד זיא האבען פיר יעטצט ניכטס בעססערעס צו טהון, אלס איינעם לאנדפריילין דען האף צו מאכען. נון, איך בין וואהל איף דעם לאנדע, אין ענגעס, הייליגעס קרייז ערצאגען — אבער דענגאך האבע איך פאן דערארטיגען אבענטייערן שאן געלעזען. — פערגעססען וויר ניכט, וועד וויר זינד: איך בין דיא טאכטער דעס פיר העגרי לעע — אונד זיא זינד יעטצט דער דיענער מיינעס ברודערס. איין פליכטלינג, וועלכער שוטץ זוכט אין דעם הויזע מיינעס פאטערס, דער זיך דורך זיינע גאסטפריינדשאפט איהנען געגעניבער איינער בעדייטענדען געפאהר אויסגעזעטצט — אונד דעססען פאמיליע זיא אלזא מיט איהרען שטארענדען צודרינגליכקייטען ניכט בעאונרוהיגען זאללטען."

„מיין פריילין! (ערווידערטע דער קאָניג) דאס איך פאן איהרער שאנהייט בעצויבערט אונד דאס איך פיר זיא גאנץ הינגעריססען בין — דאריף לעגע איך מיינען הייליגסטען אייד אב — אונד וואללטע נאטט, דאס זיא מיינער בעווערבונג קיין אנדערעס הינדערניס ענטגעגענזעטצען, אלס דאס, דאס זיא האהער שטעהען, אלס איך!"

„טהייערע אלעקסיס! (זאגטע דער קאָניג נאך קורצעם בעדענקען מיט הינרייסענדער שטיממע וויישער) איך בין ניכט דער דיענער דיינעס ברודערס. וויה! זא אים דיעזע האנד צו זיין שיינט, זא קאנן זיא דאך איבער איינע קראָנע פערפיגען."

אלעקסיס אהנטע נאך אימטער ניכטס. ווען זיא פאר זיך האבע, אונד זאגטע: „העבען זיא דיעזע גראפען-קראנע אדער וואס פיר איינע אימטער פיר איין עהרגייציגעס פריילין איף! יעדענפאללס מוס איך זיא. ווענן זיא זא איבער איינע קראָנע פערפיגען, פאן נון אן מיט דעם טיטעל „מי-לארד" אנשפרעכען."

„אלעקסיס! (זאגטע דער קאָניג אין פייערליכעם טאָנע) עס איזט קארל שטוארט — עס איזט איהר זיא ליעבענדער קאָניג, דער יעטצט צו איהנען שפריכט. ער קאנן איבער הערצאגטהימער פערפיגען, אונד ווענן דיא שאנהייט זיא פעהרענגען קאנן — זא איזט עס געוויס אלעקסיס לעע!"

וועהרענד דער קאָניג דיעס געשפראכען, קניעטע אלעקסיס ניעדער אונד זאגטע, ווענן איך ערשראקען, דאך מיט פעסטער שטימע: „דאס דעם קאָניגע!" (דאס הייסט זא פיעל: דאס קניען, דאס צייכען דער עהרפורכט, געהארט דעם קאָניג! יעדער אונטערטהאן מוס זיינע עהרפורכט פאר איהם בעצייגען. אבער דיא ווירקליכע ליעבע, דיא ליעבע איינעס מעדכענס, אים איינענטליכען זינגע דעס ווארטעס, מוס ניכט דעם קאָניגע געהארען!)

דער קאָניג ערראטהעטע, דאך שפראך ער וויעדער זעהר זאנפט אונד ליעבע-פאלל: „שטעהע איף, שאנע אלעקסיס! קניע ניכט! דיין קאָניג וויל פאר דיר קניען, וויא עס איינער קאָניגין דער שאנהייט געביהרט! איך ווייס, דאס איהנען פאן איהרעם אייגענען פאטער דיא ליעבע צום קאָניג איינגעפלאסט ווארדע. — אך! וועהע מיר דאך ניכט זא עהרפורכטספאלל אן; דוא האסט מיט מיר, זאלאנגע דוא אין מיר דען דיענער דיינעס ברודערס וועהנטעסט, פיעל פריינדליכער געשפראכען! — א! מיינע שאנע אלעקסיס! האט דער קאָניג ניכט מעהר איינפלוס איף דיך אלס דער דיענער דיינעס ברודערס?"

דא אלעקסיס נאך אימטער קניעטע, האט זיא דער קאָניג זעלבער איף; דיעזע אבער צאג איהרע האנד צוריק אונד זאגטע: „א, מיין קאָניג! פערצייהען זיא איינעם לאנדמעדכען, ווענן עס וואגט, איהנען אייניגע בעווייסע צו ערקלערען: דיא ליעבע, דיא מיר מיין פאטער פיר אונזערן קאָניג איינגעפלאסט, איזט איינע ליעבע האהערער ארט, איזט וויא דיא ליעבע צו גאטט! דער קאָניג בעזיטצט יעדען מאגליכען איינפלוס איף מיך, דענן איהם שטעהען צו געבאטע מיינע בעסטען געדאנקען, מיינע בעסטען ווינשע. מיין אינניגסטעס געבעט אונד מיינע ערגעבענע טרייע. אבער ווענן וויר פאן דער ליעבע אים ענגערען זינגע דעס ווארטעס שפרעכען, זא איזט דער קאָניג דעם לאנדמעדכען אלעקסיס נאך וועניגער, אלס דער דיענער מיינעס ברודערס. דער דיענער, דער דאך פיר איינען איינפאכען עדעלמאנן געגאלטען, העטטע נאך איינע עהרענפאללע פערבינדונג מיט מיר אנשטרעבען קאננען; דער קאָניג אבער (דער אין לאנדמעדכען ניכט הייראטהען דארף) קאנן מיר נור איינע בעפלעקטע קראָנע ביעטען." (זיא מיינטע נעמליך: איין געוואהנליכער עדעלמאנן דירפטע זיא הייראטהען, איין קאָניג אבער קאננטע נור איין אינעהרליכעס פערהעלטניס מיט איהר האבען.)

איף דיעזע שלאגפערטיגע אנטווארט וואר דער קאָניג ניכט געפאסט, אונד ער זאגטע: „זיא מיספערשטעהען מיך, מיין פריילין! זעטצען זיא זיך אונד הארען זיא מיך אן! — זעטצען זיא זיך דאך, וואס פירכטען זיא דענן?"

„וואס קאנן איך פאם קאָניגע ענגלאנדס פירכטען? איך, דיא טאכטער זיינעס געטרייעסטען דיענערס, אונד אים